

Nesprávna výslovnosť

Ak vaše dieťa nevyslovuje niektoré hlásky správne, alebo ich nevyslovuje vôbec, iste vás zaujíma, kedy je najvhodnejší čas navštíviť logopéda. Kedy „Ešte je zavčasu...“ a kedy „Mohli ste prísť skôr!“

Výslovnosť sa u detí vyvíja rôzne. Keďže ju ovplyvňuje viacero faktorov, nedajú sa vymedziť presné vekové hranice pre každú hlásku. Platí, že dieťa musí mať pre správnu artikuláciu dostatočnú schopnosť „odozrieť“ hlásky sluchom a zrakom z okolia (od iných ľudí, kamarátov, rodiny) a pripravený jazýček aj ostatné orgány, ktoré sa podieľajú na výslovnosti (pery, zúbky, d'asná, podnebie,...) tak, aby boli vôbec schopné hlásku správne vytvoriť, vysloviť.

Často sú totiž dôvodom nesprávnej výslovnosti práve svaly jazýčka, ktoré nie sú dosť natiahnuté, alebo dosť pevné. Návšteva logopéda sa niekedy odkladá aj zo strachu pred „podstrihávaním jazýčka“. Jazyk je so spodnou časťou úst spojený uzdičkou. Táto býva niekedy krátka, alebo hrubá a nedovoľuje jazyku natiahnuť sa do špičky (pri vyplazení jazýčka vidíte na konci akoby srdiečko, špička je zospodu ťahaná uzdičkou smerom dovnútra) alebo dvihnúť sa dostatočne hore. V dôsledku toho dieťa nedokáže vyslovovať najmä hlásky tvorené špičkou jazýčka (napr. r,l,c,s,z,č,š,ž). Vo väčšine prípadov sa dá tento stav zmeniť cvičením. Práve tu platí, že čím skôr prídete, tým viac času máme na cvičenie a môžeme čakať niekedy aj niekoľko mesiacov, kým sa svaly zmenia a uzdička pod jazýčkom nepovolí. V súčasnosti podstrihnutie uzdičky pod jazykom pokladáme za posledné, „núdzové“ riešenie, resp. odporúčame ho vtedy, keď predpokladáme, že stav sa výraznejšie nezmení ani pri dlhodobejšom cvičení. To je najmä ak je uzdička prirastená bližšie ako 7 milimetrov ku špičke jazýčka, alebo je veľmi hrubá.

V literatúre sa dočítate, že nesprávna výslovnosť hlások je ešte prípustná aj v 5 rokoch, ale ak 5 ročné dieťa ešte stále nehovorí všetky hlásky správne, väčšinou to má aj iný dôvod ako vývin. V tomto veku nesprávna výslovnosť vadí nielen rodičom, pretože sa blíži škola, ale často aj samotnému dieťaťu. Rodičia začínajú tlačiť na výslovnosť dieťaťa („Povedz rrrryba!“) a dieťa začne „špekulovať“ nad tým, ako sa vlastne to „rrrryba“ hovorí.

V mnohých prípadoch sa mu hlásku podarí povedať nesprávne, ale je to konečne R, tak ho začne postupne používať v bežnom rozprávaní. Nesprávne tvorené R je vlastne ako zlozvyk. Je omnoho ľahšie a rýchlejšie dieťa naučiť niečo, čo nevie, ako odúčať ho od „zabehnutého“ nesprávneho spôsobu artikulácie. Preto, ak dieťa nevie vysloviť niektorú z hlások správne, odporúčame radšej prísť konzultovať postup ako dieťa hlásku naučiť s logopédom, než to zobrať do vlastných rúk. Často sa nesprávnymi, laickými postupmi stav skôr zhorší (dieťa sa naučí hlásku nesprávne) akolepší.

Mnohokrát ani samotní rodičia nevedia, že hláska je v skutočnosti tvorená nesprávne (napríklad bočné R). Potom sú prekvapení, ak ich na to upozorní pani učiteľka v škole, alebo sa nesprávna výslovnosť odhalí až pri logopedickom vyšetrení, ktoré sa prikladá k prihláške na niektoré vysoké školy. Preto ešte raz odporúčame, keď sa vám nezdá výslovnosť vášho dieťaťa správna, prídte, poradíme vám. Nasledujúce riadky by vám mali pomôcť odhadnúť, kedy je najvhodnejší čas zavolať a objednať si termín u vášho logopéda.

3 ročné dieťa

- reč by mala byť **zrozumiteľná** nielen pre matku, či blízkych členov rodiny, ale aj pre cudzích, ktorí počujú dieťa po prvýkrát

- **komolenie slov**, zamieňanie poradia slabík, či hlások sa ešte môže objaviť, ale malo by ísť len o **ťažké slová** (fixky, lokomotíva, bicykel)

- **väčšina hlások** by už mala byť **vyslovovaná správne**

- dieťa by malo vyslovovať správne **samohlásky a,o,e,i,u, dvojhlásky ia,ie,io, spoluhlásky p,b,m,t,d,n,k,g,h,ch** (s toleranciou do 4 rokov)

- **R,L,C,S,Z,Č,Š,Ž** ešte **môže vynechávať**, alebo **nahrádzať** inými hláskami (ryba= jyba, lyba; lopta= jopta)

- **nemalo** by **nahrádzať K za T** (kameň = tameň, koník = toník) alebo naopak **T za K** (tuleň = kuleň), často je s tým spojené aj nahrádzanie hlásky G za D alebo D za G, keďže ide o zvukovo podobné hlásky, rodičia si to niekedy ani nevšimnú

- nemalo by tvoriť hlásky nesprávne (hrdelné R, račkovanie, šušlanie a pod.)

- C,S,Z ešte môže hovoriť medzi zúbkami, ale do 4 rokov by sa to malo upraviť

4 ročné dieťa

- **nemalo** by **komoliť** žiadne **slová**, aj ťažšie slová, ktoré povie prvý krát zle, by na druhý, tretí pokus malo dokázať povedať správne

- malo by **tvoriť a používať správne takmer všetky hlásky**, zo **spoluhlások** už aj **f,v,d',t',ň, z dvojhlások ô** (s toleranciou do 5 rokov)

- **R,L** môže ešte **vynechávať**, alebo ich **nahrádzať** inými hláskami

- **sykavky C,S,Z,Č,Š,Ž** by **už** mali byť **správne aspoň v niektorých slovách**

- **nemalo** by **tvoriť hlásky nesprávne** (hrdelné R, račkovanie, šušlanie a pod.)

5 ročné dieťa, predškolač

- **žiadne komolenie slov**, dieťa by malo byť schopné správne zopakovať aj dlhšie cudzie slová (napr. rododendrón, parašutista)

- **výslovnosť** by mala byť **takmer úplne správna**

- hlásky **R** a **L** by sa mali objavovať **aspoň v niektorých slovách a správne**

- **žiadnu hlásku** by nemalo tvoriť **nesprávne**